

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Zvyky a tradice v Mateřské škole Kaliště

Vypracovala: Eva Špinarová

Vedoucí práce: Ing. Lenka Smržová

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na obhajování plagiátů. V Českých Budějovicích,

V Českých Budějovicích,.....

Eva Špinarová

Poděkování

Děkuji Ing. Lence Smržové za vedení práce, za její cenné rady a trpělivost.

Dále děkuji učitelkám v Mateřské škole Kaliště za ochotu a náklonnost.

V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu a pochopení.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce jsou zvyky a tradice v Mateřské škole Kaliště. Práce popisuje základní zvyky, tradice, hračky a hry, které využívaly tehdejší děti. Cílem práce je přiblížit dětem dobu minulou a porovnat rozdíly s dobou dnešní. Bakalářská práce je rozčleněna do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část popisuje význam lidových tradic a zvyků. Praktická část nabízí náměty a činnosti, které lze k tomuto tématu využít. Dále jsou zde uvedeny aktivity, které mohou posloužit jako inspirace pro pedagogické pracovníky.

Klíčová slova

tradice, zvyky, hračka, hra, mateřská škola, doba minulá

Abstract

The topic of this bachelor thesis is habits and traditions in kindergarten Kaliště. The thesis describes basic habits, traditions, toys and games, which were used by children in the past. The goal of this thesis is to introduce the past habits to children and compare the differences between then and now. The bachelor thesis is divided in two parts, theoretical and practical. The theoretical part describes the meaning of folk traditions and habits. The practical part offers suggestions and activities which can inspire pedagogical workers.

Key words

traditions, habits, toy, game, kindergarten, past times

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Význam lidových tradic a zvyků	8
1.1 Seznámení s lidovými zvyky a tradicemi v rámci ročního období.....	8
1.1.1 Jaro.....	8
1.1.2 Léto.....	14
1.1.3 Podzim.....	15
1.1.4 Zima.....	17
PRAKTICKÁ ČÁST	22
2. Mateřská škola Kaliště	22
2.1 Využití tradičních symbolů v mateřské škole	22
2.1.1 Jaro	23
2.1.2 Léto.....	26
2.1.3 Podzim.....	27
2.1.4 Zima.....	28
2.2 Náměty k využití her v mateřské škole	32
2.3 Plán integrovaného celku.....	38
2.4 Realizace celku	40
2.5 Evaluace	46
ZÁVĚR.....	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	51
PŘÍLOHY	52

ÚVOD

Předmětem této bakalářské práce je vytvořit přehled základních lidových tradic a zvyků používaných v Mateřské škole Kaliště. Každá tradice a zvyk má svůj význam a myšlenku. Dozvídáme se o nich nejprve od svých rodičů a prarodičů, a pak pokračujeme v mateřské škole, kde jsou zvyky a tradice součástí třídních vzdělávacích programů, a to zejména v období adventu, Vánoc a Velikonoc. Jako pedagogové můžeme v této oblasti vyhledat náměty pro tvorbu v pracovních činnostech, výtvarných činnostech, hudebních činnostech či dramatizaci. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části jsou tradice a zvyky rozděleny podle ročního období. U každého ročního období jsou zmíněny ty tradice a zvyky, které používá právě Mateřská škola Kaliště.

Praktická část popisuje symboly a hry v rámci ročního období. Dětem jsou přiblíženy činnosti a zvyky používané našimi předky. Lidé tehdy využívali hlavně přírodních materiálů, a to i pro běžné hry a zábavu. Dále je zaměřena na týdenní celek, který je věnován tradici masopustu. Praktická část je zakončena evaluací.

Cílem této práce je přiblížit a popsat základní tradice a zvyky, které jsou používány v mateřské škole. Dále seznámení s výrobky a hračkami, které nejsou pro dnešní dobu běžné a známé. Přenést děti z této uspěchané doby plné digitální technologie do dob našich babiček, kde stačila k zábavě láska, přátelství a příroda, kde lidé díky tradicím a zvykům oddělovali čas všední a čas sváteční. Takové prožívání času je velice důležité. Dovoluje nám na něco se těšit a něco očekávat.

„Zanikne důvod, zanikne i zvyk a s ním půvabné výtvary lidového výtvarného projevu, symboliky a citu, doklady odvěkého spojení člověka s přírodou.“ (HERYNEK, 2005, s. 9)

TEORETICKÁ ČÁST

1. Význam lidových tradic a zvyků

Tvář každého národa tvoří jeho kultura a tradice. Bohužel se pomalu vytrácí z povědomí lidu, z něhož pochází. Národ jako takový pak pomalu zaniká. (ŠOTTNEROVÁ, 2008)

„Život národa přece nespočívá pouze ve vzpomínkách a oprašování starých tradic. Národ žije i svou současnou kulturou a je jen k jeho prospěchu, vznikají-li zvyklosti nové.“ (ŠOTTNEROVÁ, 2005, s. 5)

Dodržování a slavení svátků je velice důležité. Má hluboký význam nejen pro naše děti, ale i pro nás, kteří už tak často nepodléháme jejich kouzlu. Žijeme své životy v nekončícím pocitu, že jsme ještě nedostali nebo nezažili vše, po čem toužíme. Stáváme se proto štvanci vlastních nenaplněných očekávání a ženeme se svým životem, aniž bychom zažívali pocit uspokojení.

„Tradičními svátky roku byly oslavy spojené s působením Slunce, tedy oslavy zimního nebo letního slunovratu. Naši dávní předkové vnímali Slunce jako živou bytost, která se k nám buď přiklání a projevuje nám tím svou přízeň, nebo se od Země odklání, a člověk tedy musí vyvinout úsilí, aby si znovu její přízeň zasloužil.“ (SMOLKOVÁ, 2009, s. 4)

1.1 Seznámení s lidovými zvyky a tradicemi v rámci ročního období

Tato část by měla pomoci sjednotit a ucelit znalosti tradic a zvyků používaných v Mateřské škole Kaliště.

1.1.1 Jaro

Jaro je období znovuzrození všeho živého. V tuto dobu se vracejí ptáci z dalekých teplých krajů, vše hýří barvami a vzduchem proudí vůně rozkvétajících bylin a stromů. Podle ŠOTTNEROVÉ (2007) je jaro kouzelníkem, který čaruje teplem slunce

a pestrostí barev. Sledujeme záznaky, které se dějí v přírodě. Slunce budí vše ze zimního spánku, začínají se zelenat pole a louky, na keřích a stromech se objevují první nové lístky, slyšíme bzukot včel a much, zpěv ptáků, v trávě se objevují brouci a společně se s dalšími zvířaty chystají na rodičovské povinnosti. BESTAJOVSKÝ (2008) píše, že první jarní den je ten, který se svou délkou vyrovná noci, a nastává jarní rovnodennost.

„Přílet ptáků je neomylným důkazem nástupu jara. Některé národy nepovažovaly ptactvo pouze za příznak změny ročního období, ale přímo za její příčinu.“ (DENNIS, 1999, s. 14)

A právě tehdy, kdy se zima jen velmi zdráhavě a pomalu vzdává vlády nad vším živým, se snažili naši předkové ukrátit příchod slunečního tepla a světla za pomoci zvyků a obyčejů, ať už původem pohanských či křesťanských. Také SMOLKOVÁ (2009) uvádí, jak můžeme využít jarní období pro volný čas dětí. Stejně jako dospělí, i děti zažívají velkou radost z obnovených sil přírody. V tomto čase děti potěšíme, pokud jim dopřejeme dostatek pohybu a nabídneme tradiční hry. *„Děti v nich plně uspokojí svou touhu po volném pohybu, a pokud je zapojíme do prací na zahrádce, uspokojíme i jejich touhu po poznání – vždyť všeobecný pohyb v jarní přírodě, kterou mohou neomezeně pozorovat a zkoumat, jim po dlouhé zimě poskytuje tolik zajímavostí.“* (SMOLKOVÁ, 2009, s. 40)

Postní doba

Postní doba je období, které vyplňuje časovou mezeru mezi masopustem a Velikonocemi, trvá čtyřicet dní a začíná Popeleční středou. **Popeleční středa** bývá dnem přísného postu, kde je povoleno maximálně jedno syté jídlo denně a dvakrát něco malého (pochopitelně vše bez masa). Podle TRNKOVÉ (2009) Popeleční středa zahrnuje čtyřicetidenní předvelikonoční půst. Její datum se pohybuje podle Hodu božího velikonočního, který nastává v neděli po prvním jarním úplňku. O popeleční středě dělá kněz věřícím křížek na čelo popelem, který je z ratolestí kočiček posvěcených minulého roku na Květnou neděli, se slovy: „Prach jsi a v prach se obrátíš.“. Nastává čas střídmosti a rozjímání. Během půstu se jídávala čočka s vajíčkem, sýr, chléb, různé kaše nebo pečené brambory. Každá neděle

do velikonočních svátků má v našich zemích své zvláštní jméno a jiný význam. ŠOTTNEROVÁ (2004) ve své knize rozděluje tyto postní neděle. **První neděle postní (Černá)** je známá tím, že v době půstu ženy odkládaly pestré součásti oděvu a namísto toho se oblékaly do tmavých šatů a zástěr, na hlavu si vázaly černé šátky. **Druhá neděle postní (Pražná)** se nazývá podle tradičního jídla „pražmy“, což byl staroslovanský pokrm z praženého nedozrálého obilí. Také se jí někde říkalo „Sazometná“, protože se v tento očistný den dělal pořádek a vymetaly komíny. **Třetí neděle postní (Kýchavá)** se jmenuje podle pověry, kolikrát člověk v tento den kýchne, tolik let bude ještě naživu. Původ tohoto zvyku pochází z dob morové epidemie. Mezi první projevy nákazy patřilo právě kýchání, a proto se při něm přálo: „Pozdrav tě Pán Bůh!“, aby se zažehnilo nebezpečí. Pozdravení při kýchnutí bylo u našich předků také znakem dobrého chování. Kýchnutí už se nepovažovalo za projev nákazy morem, ale panovalo přesvědčení, že kýchání čistí hlavu. Tento zvyk přežívá dodnes, kdy je možné zakoupit si šňupací tabák nebo různé rostlinné prostředky, které podporují kýchání. **Čtvrtá neděle postní (Družebná)** dovoluje mírně porušit jinak přísný půst. Postní kázeň se uvolnila a mládeži bylo povoleno sejít se a povесelit na návsi nebo v některém stavení, kde měli svobodnou dívku nebo mládence. Pro tuto příležitost se pekly větší kulaté koláče (družbance). **Pátá neděle postní (Smrtná)** nese starý zvyk „vynášení Smrti“ (krajově též Moreny, Mařeny nebo Mořeny). Jde o figuru zhotovenou ze slámy a hadrů, která má pomalovaný obličej a na krku korále z vyfouknutých vajíček. Je připevněna k dřevěné tyči a za zpěvu mládeže vynášena ze vsi a vhozena do vody nebo spálena. Zvyk symbolizuje vyhánění zimy. **Šestá neděle postní (Květná)** připomíná vjezd Krista do Jeruzaléma. Tento den byl ve znamení obřadu svěcení kočiček. Svěceným kočičkám se přisuzovala zázračná moc, kdy měly pomáhat proti pohromám, kouzlu nebo nemocem. Ty se pak zastrkovaly za rám svatých obrazů nebo za domácí kříže ve světnicích. (ŠOTTNEROVÁ, 2004) Bývalo také zvykem polykat jednu až tři kočičky v domnění, že je po celý rok nebude bolet v krku.

Pašijový týden

Podle TRNKOVÉ (2009) jde o poslední týden čtyřicetidenního půstu. Církevní obřady jsou v tomto týdnu památkou Kristova utrpení. V tomto týdnu chodívaly děti s řehačkami, hrkačkami a tragači a hrkáním nahrazovaly zvonění zvonů, které v této

době podle víry odletěly do Říma. BESTAJOVSKÝ (2008) píše, na **Modré pondělí** začínaly dětem a studentům jarní prázdniny (vakace). Na **Šedivé úterý** začaly hospodyňky uklízet a vymetat pavučiny. Tyto dva dny nebyly v lidových zvycích nijak bohaté a ani z náboženského hlediska nehrály tak velkou roli jako dny nadcházející. **Škaredá středa (Sazometná)** proto, že staří Čechové v tento den vymetávali z komína saze. Toho dne se nesměl podle lidové pověry nikdo škaredit, protože by se pak škaredil každou středu v roce. **Zelený čtvrtek** byl dnem, kdy lidé vstávali velice časně, rodina se pomodlila a všichni se omyli rosou, která měla zabraňovat onemocněním šíje a dalším nemocem. Počínaje tímto dnem umlkají všechny zvony a rozezní se znovu až na Bílou sobotu. Místo zvonů zaznívaly klapačky a řehtačky. V poledne a večer se děti shromažďovaly na určitém místě ve vsi. V čele zástupu šel chlapec mající řehtačku v podobě trakaře.

„My Jidáše honíme

a dřevem mu zvoníme.

Kdo ho viděl, ať nám poví

o nevěrném Jidášovi.

Ó Jidáši nevěrný, cos to učinil,

že jsi Pána Krista Židům prozradil?

Za to musíš v pekle hořít,

s čertem, ďáblem se tam mořit.

Až Jidáše chytíme,

do ohně ho hodíme.“ (BESTAJOVSKÝ, 2008, s. 18)

Velký pátek je dnem, kdy si lidé připomínali smrt Ježíše Krista, a proto je prožíván ve znamení smutku, ticha a rozjímání. Ježíš zemřel na kříži podle evangelia ve tři hodiny odpoledne. V tento čas se proto scházejí věřící k zvláštní bohoslužbě (BESTAJOVSKÝ, 2008). Podle ŠOTTNEROVÉ (2004) se nesmělo nic půjčovat z jiných domácností, protože by mohly být tyto předměty očarovány. Také se nesmělo prát

prádlo, protože by se máčelo ne do vody, ale do krve Kristovi. Dále BESTAJOVSKÝ (2008) píše, že hlas zvonů nahrazovaly klapačky a řehťačky různých tvarů a velikostí. Oznamovaly poledne a ranní i večerní klekání. „*Prší-li na Velký pátek, je k doufání úroda.*“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 29) **Bílá sobota** je podle TRNKOVÉ (2009) dnem, kdy církve vzpomíná na pohřbeného Krista, rozjímá nad jeho utrpením a smrtí, po celý den se nekonají žádné liturgické obřady. Po západu slunce začíná velikonoční vigilie, která je začátkem slavnosti Kristova vzkříšení. Bílá sobota je posledním dnem čtyřicetidenního půstu. Je dnem světla, spalují se svaté oleje a jako symbol vzkříšení Krista je v kostele zapalována velikonoční svíce, zvaná paškál. V tuto dobu se také vracejí zvony z Říma a opět se rozezní. „*Prší-li na Bílou sobotu, bude málo třešní.*“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 29)

Velikonoce - Velikonoční neděle (Boží hod velikonoční) je podle ŠOTTNEROVÉ (2004) den zmrtvýchvstání Krista. V kostelech se provádělo svěcení pokrmů (mazanec, beránek, chleba, víno, vejce). Posvěcené jídlo se jedlo vestoje v kostele, venku nebo v polích. Kousek z posvěceného jídla dostala i návštěva, zvěř, voda, sad, aby byla hojnost ovoce, dobrá voda a plodnost zvěře. SMOLKOVÁ (2009) uvádí, že k nám Velikonoce přicházejí po šestitýdenním postním období po masopustu a v kalendáři jsou vyznačeni Velikonoční nedělí a Velikonočním pondělím.

„Především lidová tradice zformovala svátky jara do výrazné podoby radostných oslav začátku nového života, obnovování životních sil, rašení a rození, lásky.“ (SKOPOVÁ, 2007, s. 5)

Velikonoční pondělí je významné především z hlediska zvyků. Podle TRNKOVÉ (2009) je dnem uvolnění a veselí, dnem vyzývajícím nový život. ŠOTTNEROVÁ (2004) zmiňuje, že české Velikonoce charakterizuje živá tradice, a to „*velikonoční pomlázka*“. Chlapci obcházejí domy s pomlázkou spletenou z vrbového proutí a zdobenou stuhami. Pomlázka symbolizuje předávání síly, zdraví a svěžesti (omlazení). Dívky a ženy jsou šlehány, aby byly zdravé, veselé a pilné. Za pomlázku jsou odměnou malovaná vejčička.

Pálení čarodějnic - Filipojakubská noc (30. 4.)

Podle BESTAJOVSKÉHO (2008) patří Pálení čarodějnic k dosud velmi živým zvykům. Filipojakubská noc bývala jednou z magických nocí, kdy prý měly zlé síly větší moc než jindy. Tuto noc se otevírala země, která ukrývala četné poklady. Jako ochranu před zlou mocí u sebe lidé nosili květ z kapradí, svěcenou křidu a další předměty. Lidé věřili, že v povětrí poletuje spousta čarodějnic slétající se na sabat. Čarodějnice se prý před „sabatem“ potíraly kouzelnými mastmi, které jim umožňovaly létat na koštěti. Košťata bývala zhotovena z jasanového dřeva, vrbových a březových proutků.

Ve středověku se často stávaly oběťmi „honů“ čarodějnic staré ženy, které měly být posedlé „děblem“ a škodit lidem. Spousta nevinných žen proto skončila svůj život na hořící hranici. ŠOTTNEROVÁ (2004) píše, že se věřilo, že se čarodějnice scházejí v tuto noc na hranicích obcí, na křižovatkách cest nebo na vyvýšených místech, kde slavily svůj sabat. Dnes patří Pálení čarodějnic k zábavě mládeže a dětí. Stavějí se velké vatry, do kterých se upevní slaměná figurína nastrojená do starých hadrů symbolizující čarodějnic.

1. Máj (1. 5.)

„Vztyčují se májky. Na návsi, děvčatům pod okny. Etnografové se domnívají, že vertikály májek jsou mužským symbolem a věneček nahoře zavěšený, na vrcholek májky nasazený, je jasným náznakem budoucích deflorací.“ (VOKOLEK, 2011, s. 94)

Mládenci uřízli břízku, ozdobili ji pentlemi a stuhami, kvítím, šátky a postavili ji uprostřed návsi. BESTAJOVSKÝ (2008). Stavěli také malé májky pod okna svým dívkám a všem pannám ve vsi. Často střežili májku celou noc, aby ji chlapci ze sousední vsi neukradli, protože by to byla ostuda pro celou ves. (VELEBNÁ, 1996)

„Na prvního máje déšť, málo zrna, žita jest.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 36)

1.1.2 Léto

„Bohatá a štědrá příroda nám nabízí své dary. Kdo z nás pohrdne miskou jahod, třešní, malin, rybízu, meruněk, broskví či melounů? Na rozlehlých lánech dozrává zlaté obilí.“ (ŠOTTNEROVÁ, 2006, s. 6)

Pravé léto začíná, když kvete obilí a dny bývají slunné, teplé a dlouhé. BESTAJOVSKÝ (2008) přibližuje léto ve znamení prací na polích a v sadech, ale i dobou poutí, jarmarků, her a především vodních radovánek.

Svatojánská noc (23.6.)

Dvacátého prvního června nastává doba slunovratu, kdy slunce dosáhlo vrcholu své roční vlády a pomalu začíná slábnout. Původ slavení pochází z dob pohanských, kdy si naši předkové povšimli, že slunce ztrácí svou moc, a proto se mu snažili nějak pomoci v získání jeho slábnoucí síly. Zapalovali ohně a věřili, že teplo a světlo, které oheň vydával, pomohou v doplnění energie. Noc podle představ našich pohanských předků skrývala mnohá tajemství. Věřili, že ožívají temné síly a země vydává své poklady. Ty se otvíraly květem z kapradí, který se musel získat o půlnoci. Poklad střežili čerti, čarodějnice a bludičky. **Bludičky** tancovaly po lukách, v lesích a bažinách. Dobrého člověka prý dovedou k pokladu, hříšného do bažin. **Lesní panny** provozovaly za nocí, zvláště svatojánské, své reje, při kterých tančily po lukách a lesích. Svým zpěvem a tancem lákaly mládence do svého středu, kde ho utancovaly k smrti a poté na kusy roztrhaly. **Svatojánské čarovné kvítí** trhaly ty dívky, které chtěly vědět, za koho se provdají. V podvečer svátku Jana Křtitele natrhaly devatero kvítí, a to aniž by při tom promluvily nebo se ohlédly. Večer si devatero kvítí daly pod hlavu pod polštář a ve snu se jim prý zjevil jejich vyvolený. (BESTAJOVSKÝ, 2008)

SMOLKOVÁ (2009) píše ve své knize, že o svatojánské noci dosud nepoznané síly země, které předtím pobývaly v hlubinách, jsou již přítomny na povrchu a v bezprostřední blízkosti lidí. Tato noc dávala člověku nahlédnout do tajemství léčivých sil rostlin a dopřávala mu jedinkrát v roce účast na těchto jindy skrytých zemských procesech. *„Čaje a bylinné odvary z rostlin nasbíraných právě v této době mají potřebnou vydatnost a mohou být tedy lidem pomoci pro pozdější nevlídné*

podzimní a zimní dny. Síly růstu působící v přírodě do vrcholného léta začnou být totiž brzy nahrazovány silami útlumu.“ (SMOLKOVÁ, 2009, s. 58)

„Na svatého Jána otvírá se k létu brána.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 41)

Poutě, trhy, jarmarky

Poutí – putování na místo, kde se přihodilo něco mimořádného, nějaký zázrak nebo se zde zjevil nějaký svatý. (ŠOTTNEROVÁ, 2006) **Trhy** se rozlišovaly na týdenní, konané zejména v sobotu, a trhy výroční – **jarmarky** vztahující se k nějaké události. Na trzích vládli čilý ruch. Nebyly pouze místem, kde probíhala směna zboží, ale také místem, kde bylo možné dozvědět se veškeré novinky z okolí, ale také zde probíhal například soud s podvodníky či zloději. (BESTAJOVSKÝ, 2008)

1.1.3 Podzim

„Sluneční paprsky už rozdělily celé zemi téměř všechnu roční zásobu zlata. Stromy a keře v sadech, zahradách i v přírodě jsou díky blahodárnému teplu a světlu obaleny plody.“ (BESTAJOVSKÝ, 2008, s. 135)

Pro toto období je typické větrné počasí. Nastává ten pravý čas na pouštění draků. Nejkrásnější část podzimu nastane tehdy, když se k zemi snesou listy s okouzlujícími barvami. Ve vzduchu poletují stříbrně třpytivá vlákna babího léta, která můžeme pozorovat zachycená na rostlinách.

VOKOLEK (2011) popisuje podzim jako „Miss podzimu“, kterou vyznačuje mlha, studený vítr, stále kratší dny a celodenní dešťíky.

Posvícení a hody

Posvícení bývalo jedním z oblíbených svátků venkovského lidu. Oslavovali ukončení polních prací, chodili na posvícení do okolních obcí, kde navštívili své příbuzné a přátelé.

„Obvyklými atributy posvícení jsou posvícenské koláče, místní speciality, taneční zábavy a průvody s maskami.“ (VOKOLEK, 2011, s. 177)

Dušičky – památka všech zemřelých (2. 11.)

Vzpomínka na zemřelé, jejichž duše ještě pobývají v očistci. V podvečer Dušiček duše zemřelých vystupují, aby si alespoň jednou v roce odpočinuly od muk pekelných. Lidé navštěvovali hroby zemřelých příbuzných a přátel a zdobili je květy, věnci a svíčkami. (VELEBNÁ, 1996)

Dračky

Součástí života člověka byla odedávna peřina plná prachového peří. Každé děvče se rádo pochlubilo svým budoucím věnem, které obsahovalo peřinu. Hospodyně celé léto sbírala a ukládala každé pírko a pilně škubala či poškubávala husy, aby měla na podzimní dračky peří dostatek. Když nastaly delší podzimní večery a skončila práce na polích, snášela se vždy část uchovávaného peří z komory či půdy do světnice, kde se sešly ženy, dívky a sousedky a začaly společně drát peří. Pokud by zůstalo ten den nesedrané peří, znamenalo by to, že by se hospodyni nepovedla housata. Pápěrky se nesměly házet do kamen, aby nebyly husy hubené. Pokud někdo přišel do stavení, kde se dralo peří, měl sebrat několik peříček, aby měl štěstí při chovu hus. To samé měl učinit každý mužský ve stavení, kde dračky probíhaly. (BESTAJOVSKÝ, 2008)

Sv. Martin (11. 11.)

Legenda praví, že jedné mrazivé noci svatý Martin viděl nahého žebráka. Neváhal a mečem rozetnul svůj plášť na dvě poloviny. Jednu polovinu daroval žebrákovi. Další noci se mu zjevil Kristus, který byl oděný do poloviny jeho pláště. Svatý Martin bývá označován za patrona vojáků, koní, jezdců, hus a vinařů. V den, kdy tento světec slavil svůj svátek, začal být označován za den, kdy svatý Martin přijíždí na bílém koni. (BESTAJOVSKÝ, 2008) Na svatého Martina se konaly posvícenské hody, jejichž součástí byla pečená husa (martinská husa). (VELEBNÁ, 1996)

„Nepřijde-li sníh na Vše svaté v noci, přijde o Martinu se vši mocí.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 58)

1.1.4 Zima

Zima je období dlouhých nocí, kdy v jejich hlubinách lidé napjatě očekávali, kdy se Slunce začne znovu přiklánět k Zemi a přinese novou naději a sílu. Zimní období bývá spojováno se sněhem a mrazem. Pro děti bývá toto období velice oblíbené.

„Tak, jako je jaro spojováno s narozením, tak je zimě přisuzována podobnost se smrtí. Vysvětlením může být skutečnost, že jarem rok (alespoň z pohledu přírody) začíná a zimou končí.“ (BESTAJOVSKÝ, 2004, s. 5)

Advent

Tradice adventu vznikla v 5. století. Lidé začali zažívat kouzlo stavění vánočních jesliček a postupem času si tento krásný čas naplněný očekáváním obohacovali o nejrůznější tradiční zvyky – rozsvěcování adventního věnce, počítání dnů pomocí adventního kalendáře nebo rituální úkony Štědrého večera. Pro naše předky byl advent časem očekávání velké události – zrození nového života uprostřed panující vlády tmy.

„Abychom slyšeli a dobře rozuměli, co nám druhý člověk chce říci, musíme nejprve ztlumit proud vlastní řeči.“ (SMOLKOVÁ, 2009, s. 12)

Slovo „advent“ znamená „příchod“. Období adventu trvá 4 týdny. Označuje dobu očekávání příchodu Mesiáše (Spasitele, Ježíše) na svět. I když jde o období postní, vztahuje se k němu hodně významných dní a tradic. (ŠOTTNEROVÁ, 2004) Každá neděle adventní měla své lidové označení (železná, bronzová, stříbrná a zlatá). Doba adventní začíná čtvrtou nedělí před Štědrým dnem, trvá 22 až 28 dní a může připadnout na jakoukoliv neděli mezi 27. listopadem a 3. prosincem. (BESTAJOVSKÝ, 2004)

Svatá Barbora (4. 12.)

Svatá Barbora se narodila na počátku 3. století. Protože se nechtěla zřící víry ke křesťanství, byla mučena a nakonec jí setnul hlavu vlastní otec. Večer před svátkem

svaté Barbory chodila děvčata po domech a dávala dětem sladkosti. Byla oděna v bílém a přes obličej měla bílý závoj. (VELEBNÁ, 1996) Znáмым zvykem bývalo řezání třešňové větvičky „barborky“. Ta se vložila do nádoby s vodou a čekalo se, zda rozkvetne. Kolikátý den větvička rozkvetla, tolikátý měsíc byl pro majitele větvičky tím šťastným. (BESTAJOVSKÝ, 2004)

„Když je Barborka ucouraná, chodí svatý Štěpán po ledě.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 61)

Sv. Mikuláš (5. 12.)

Podle lidové víry sestupuje sv. Mikuláš 5. prosince z nebe na zem, obchází lidská obydlí a rozděljuje dárky. Mikuláš byl za svého života milován pro své dobré srdce a moudrost. Postavy Mikuláše, čerta a anděla jsou zřetelným vánočním pozdravem. Dnes už málokdo ví, kdo byl muž v červeném plášti a biskupské čepici rozdělující za asistence anděla a čerta pamlsky hodným dětem. (VAVŘINOVÁ, 2001)

„Když na Mikuláše prší, zima lidi hodně zkruší.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 61)

Sv. Lucie (13. 12.)

Narodila se ve 3. století a byla líčena mimo jiné za ochránkyni před čarodějnicemi. Její jméno bývá označením světla a naznačuje nám, že už se skutečně dostáváme do nejhlubšího období „vlády tmy“. Tímto dnem v minulosti končily přásky a tradovalo se, že žádná žena v tuto dobu již nesmí příst, jinak bude potrestána. Také bývalo zvykem žen obcházet své domácnosti a kontrolovat se navzájem, zda některá z nich nepsaný zákaz předení neporušila. Ženy „Lucky“ byly zahalené do bílého plátna, s sebou často nosily různé kartáče na drhnutí podlahy, štětky na bílení nebo metly, aby lidem připomínaly, že přichází konec období očisty a půstu a mělo by se ještě posvítit do každého koutu domu i lidské duše, jestli se tam přeci jen neskryvá nějaká ta drobná nečistota a stín.

„Svatá Lucie tmu vymetá a světlo přináší.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 64)

Štědrý den (24. 12.)

Podle biblického příběhu se v tento den narodil v městě Betlémě malý Ježíšek. Protože ve městě nebyl jediný volný nocleh, uchýlil se Josef s Marií do salaše nedaleko městských bran. Tam se také Ježíšek narodil. O narození Ježíše se nejdříve dozvěděli pastýři, kterým se zjevil anděl a zvěstoval, že se narodil spasitel. Za Ježíšem se vydali Tři králové, kterým cestu ukazovala jasně zářící hvězda. Oni mudrcové přinesli Ježíšovi dary, a to myrhu, kadidlo a zlato. (BESTAJOVSKÝ, 2004)

„Jezdí-li se na Vánoce na saních, hodně obilí bude na polích.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 61)

Tři králové (6. 1.)

Svátkem Tří králů končil cyklus vánočních svátků. Obvykle se tohoto dne odstrojoval vánoční stromeček. Koledníci obcházeli domácnosti a žehnali tím, že posvěcenou křídou napsali na dveře počáteční písmena tří králů a letopočet. (VELEBNÁ, 1996)

„Na Tři krále mnoho hvězd – bude hodně brambor, věz.“ (ZEMANOVÁ, 2009, s. 21)

Masopust

„Každým rokem na přechodu mezi zimním a jarním obdobím ožívá v nejrůznějších koutech evropských území masopustní tradice. Udržuje se na vesnicích, v městech i v řadě velkých měst. Všude má své zvláštnosti, ale i společné rysy, mezi které patří zejména průvody maskovaných lidí, nevázané a rozpustilé veselí a široký okruh aktivních i pasivních účastníků.“ (TOMEŠ, 1979, s. 15)

V dřívějších dobách se říkávalo, že má rok pět období – jaro, léto, podzim, zima a masopust. Jde o období, kdy ještě vládne zima, ale ve vzduchu je už příslib jara. Lidé mohou zapomenout na „dobré vychování“, veselí se, tancují, křepčí, převlékají za různé masky, pijí, jedí tučné pokrmy a vůbec se chovají trochu bláznivě a ztřeštěně.

Nejznámější masky

Medvěd

Maska medvěda byla hlavním aktérem masopustní občůzky. Byl považován za symbol rozmnožování.

Kobyla

Pro tuto masku bylo zapotřebí dvou lidí. První držel masku hlavy koně upevněnou na tyči, druhý se opíral o jeho záda a tvořil hřbet a zadní nohy. Přes sebe přehodili bílou plachtu.

Brůna

Tato maska se podobala žirafě, koze či velbloudu. Měla být hrůzostrašná.

Bába

Bába nosila na zádech nůši a v ní dítě nebo dědka, které představovaly vycpané loutky.

Žid

Žid měl na hlavě cylindr, zdobený husími křídly, přes obličej měl dlouhé vousy, brýle bez skel a přes rameno ranec. Měl dlouhý kabát prošitý kousky barevných látek. Byl symbolem zmatku, smlouvání a krádeží.

Slaměník

Jeho oděv i čepice byly pošity slámou nebo hrachovinou. Míval začervenalé tváře a bič.

Nevěsta

Za nevěstu se převlékali muži, kteří se výrazně nalíčili. Nesměl chybět ženich jako doprovod.

Turci

Za tuto masku se nejčastěji převlékali chlapci. Chodili ve čtveřici. Dva modří a dva červení. Měli vysoké čepice, které zdobily růže z krepu, jezdecké boty a bílé rukavice.

Kominík

Kominík kontroloval v domácnostech pece, jestli tam není nějaká zapomenutá dobrota.

Smrt

Smrt naháněla strach. Měla strašidelný obličej a pře sebe bílou plachtu.

Masopust nebyl pouze zábavní záležitostí. Skrývalo se v něm mnoho magie, pověrečných rituálů a víry lidí, že právě tímto chováním si zabezpečí reprodukci vlastního rodu i prosperitu hospodářství. (SKOPOVÁ, 2007) Vyvrcholením masopustního období byl třídní svátek, který předcházel Popeleční středě, od které začínal 40 dní trvající půst, který končil o Velikonocích.

PRAKTICKÁ ČÁST

2. Mateřská škola Kaliště

Mateřská škola Kaliště je malá vesnická školka ležící pod nejvyšším vrcholem Vysočiny - Javořice a na rozhraní kraje Vysočina a Jihočeského kraje. Školka je zasazena do malebné přírody. Jedná se o smíšenou jednotřídní školku s kapacitou 33 dětí od 2 do 6 let. Mottem mateřské školy je *„Klidné a spokojené dítě v mateřské škole.“* Mateřská škola pracuje podle ŠVP, který má název *„Tancujeme a zpíváme a přitom se rádi máme.“* V tomto programu se věnují věcem běžným, ale i těm novým a moderním. Věnují se také lidovým zvykům, tradicím, řemeslům a lidovému zpívání.

K tomuto účelu postupně pořizují dětem vlastními silami horácké kroje, se kterými vystupují na různých setkáních. Při mateřské škole je také školní zahrada, kde děti tráví za příznivého počasí většinu času. K vycházkám školka využívá krásné okolí plné luk a lesů.

K základnímu vzdělání dětí patří jistě podvědomí o zvycích a obyčejích našeho lidu. Lidové tradice a zvyky můžeme zařazovat do integrovaných bloků jednotlivě nebo jako celek. Máme jedinečnou možnost seznamovat děti třeba s lidovou písní, kde nesmí chybět vysvětlení obsahu, ale také nechat děti píseň ztvárnit např. prožitkovým učením. Můžeme pomoci dětem nahlédnout do dob našich předků a seznámit se s tradičními symboly a hrami, se kterými si dříve krátili volné chvíle.

2.1 Využití tradičních symbolů v mateřské škole

„Mnoho obrazů, které naše kultura shromáždila v jednotlivých obdobích roku, je vázáno ke křesťanskému pojetí roku, v jejich původu zase můžeme najít vztah dávného člověka k bezprostřednímu prožívání přírody jako živoucí bytosti. Obojí pojetí můžeme označit slovem re-ligio, znovunavázání. Prožitím roku v jeho proměnách tak máme možnost se svými dětmi znovu-navázat dávný přirozený vztah ke světu i sobě samým.“(SMOLKOVÁ, 2009, s. 10)

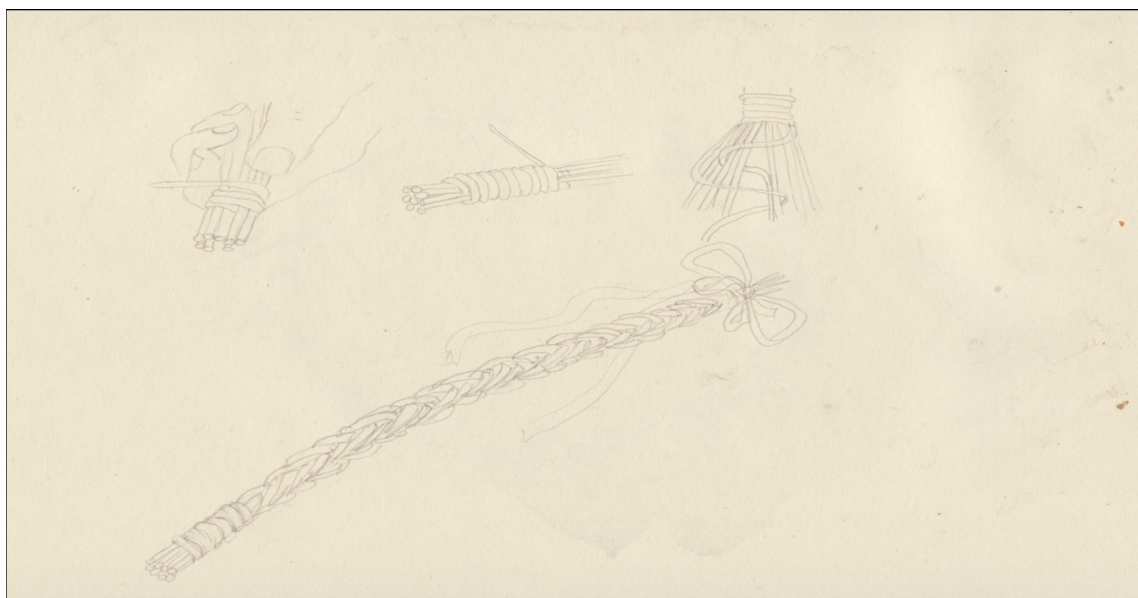
Místo prožitkového učení dnešní svět často dětem nabízí výukové programy, které jsou vytvářeny tak, aby děti nemusely mít k jejich ovládní zvláštní znalosti či dovednosti. Práce s technikou se tak dostává do centra výchovy v oblasti rozvoje poznání, a takto zprostředkovaný obsah se stává náhražkou skutečně praktických činností a smyslových prožitků, které nám poskytují kontakt s přírodou a setkání s reálným světem. Děti se v předškolním roku nejvíce učí prostřednictvím nápodoby. Proto vyjděme s dětmi do přírody a v klidu pozorujme, co se v ní každodenně odehrává. Přibližme dětem dobu našich předků a dovolme jim tak nahlédnout do jiného světa.

2.1.1 Jaro

Symboly jara

Velikonoční pomlázka

Tradice vrbového splétání proutků se dochovala do dnešní doby. Vrba má předat životadárnou sílu tomu, kdo je jí šlehnut. Každá dívka si proto možnost vyšlehání považovala. Na pletení pomlázky jsou vhodné proutky vrby bílé, která roste podél rybníků a potůčků. Pruty jsou pružné a nelámavé. K řezání proutků je vhodné období od konce listopadu do konce února. Nejpoužívanější je pomlázka z 8 prutů.

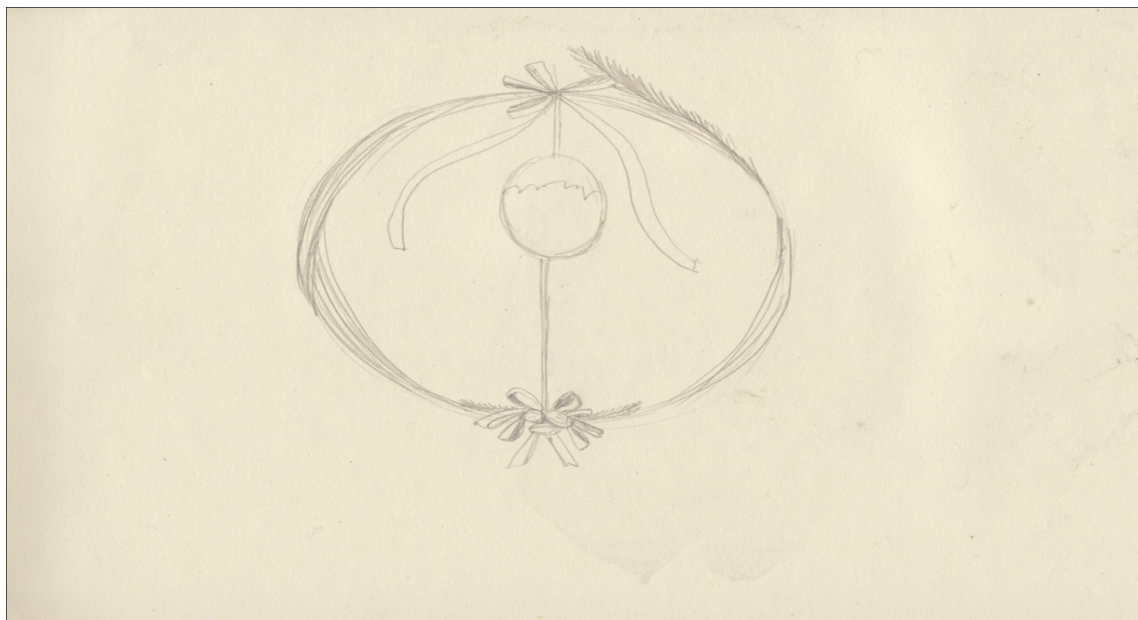

Obrázek č. 1 – velikonoční pomlázka

Kraslice

Bývá o Velikonocích odměnou koledníkům, darem a předmětem zdobení. Vajíčka měla být zdobena ornamenty a barvením, zejména barvami života – zelenou (zeleň přírody), červenou (proudící krev a láska), žlutou (barevnost slunce), hnědou a černou (temná země). Vajíčko, které bylo určeno jako dar, se nevařilo, protože by tím ztratilo kouzelnou moc.

Dětem v mateřské škole můžeme nabídnout výrobu velikonočního věnečku. Vrbové proutky stočíme do kruhu a svážeme provázkem. Stužku přivážeme na jeden konec věnečku, pak si pomůžeme drátkem a protáhneme stužku vyfouklým vajíčkem a přivážeme na protilehlou stranu věnečku. Můžeme dozdobit úzkými stužkami svázanými do mašliček, malými vajíčky z toaletního papíru nebo peřím.

Obrázek č. 2 – velikonoční dekorace

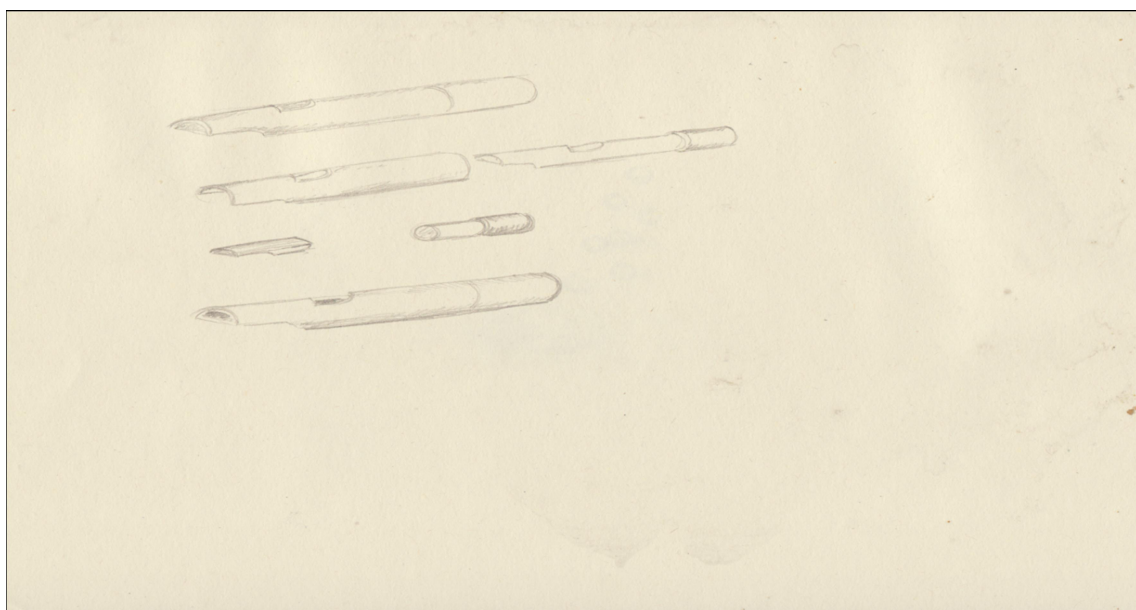
Hrkačky, chřestačky, klapačky

Byly doma vyrobené především dřevěné nástroje, které vyvolávaly rámus k bohoslužbám od Zeleného čtvrtka, kdy zvony umlkly, až do Bílé soboty. Tato tradice je v některých obcích dochována dodnes.

Vrbová píšťalka

Základním klukovským výrobkem bývala odjakživa vrbová píšťalka. Správně se dělává zjara, kdy jsou vrbové proutky plné mízy. Při výrobě píšťalky se říkávala básnička:

*„Otloukej se píšťaličko,
nebudeš-li se otloukati,
budu na Tě žalovati,
císaři pánu, on Ti dá ránu
až odletíš ke zlatému džbánu.
Huš, huš, huš....
vrazím do Tě nůž.
Vrazím do Tě kudličku,
vyrazím Ti dušičku.
Vrazím do Tě zavíráček,
Budeš zpívat jako ptáček.“*

Obrázek č. 3 – vrbová píšťalka

2.1.2 Léto

Symboly léta

Svatojánský věneček

Předvečer svátku sv. Jana Křtitele měla dívka natrhat devatero kvítí, dát si jej pod hlavu pod polštář a v noci se jí mělo zdát o jejím budoucím manželovi. Pokud z kvítí udělala věnec a pustila jej po vodě, měl ji přivést milého.

V této době můžeme využít louky a trávníky poseté rozkvetlými pampeliškami a uplést si tradiční věnec. Z pampelišek si můžeme také vyrobit slušivý náramek nebo prstýnek.

Obrázek č. 4 – svatojánský věneček

Dožínkový věnec

Byl uvitý z obilných klasů. Do něj se zaplétaly klasy všech pěstovaných druhů obilí. Nesměly chybět stuhy, polní květiny, slaměnky a bylinky. Dožínkový věnec měl mít kouzelnou moc uzdravovat a ovlivňovat úrodu v příštím roce. Věnec nejčastěji předávalo děvče ze vsi hospodáři nebo vrchnosti s přáním dobrého zdraví, štěstí a dobré sklizně v příštím roce.

U obilných klasů můžeme ještě chvíli zůstat a ukázat dětem princip mletí obilí. Vysvětlíme dětem, jak se dříve obilí mlelo a jak obilí využíváme. Při pobytu venku můžeme vyzkoušet drcení obilí. Potřebujeme větší kámen, na který nasypeme zrno a menší kámen, který dítě vezme do obou rukou a krouživými pohyby zrno rozdrtí.

Herbář

Slovo herbář pochází z latiny a znamená „bylina“. Dříve byl herbář chápán jako kniha o léčivých rostlinách. Tradičním herbářem je sbírka sušených rostlin na bílých čtvrtkách. Rostlina se sbírá i s kořínky, které se pouze očistí. Rostliny se vylisují, usuší a nalepí na čtvrtku. Nesmí samozřejmě chybět popis rostliny.

Děti si mohou při vycházce nasbírat různé květiny, které vylisují a přilepí na čtvrtku. Se sbírkou dalších rostlin mohou pokračovat s rodiči.

2.1.3 Podzim

Symboly podzimu

Podzimní ohníčky

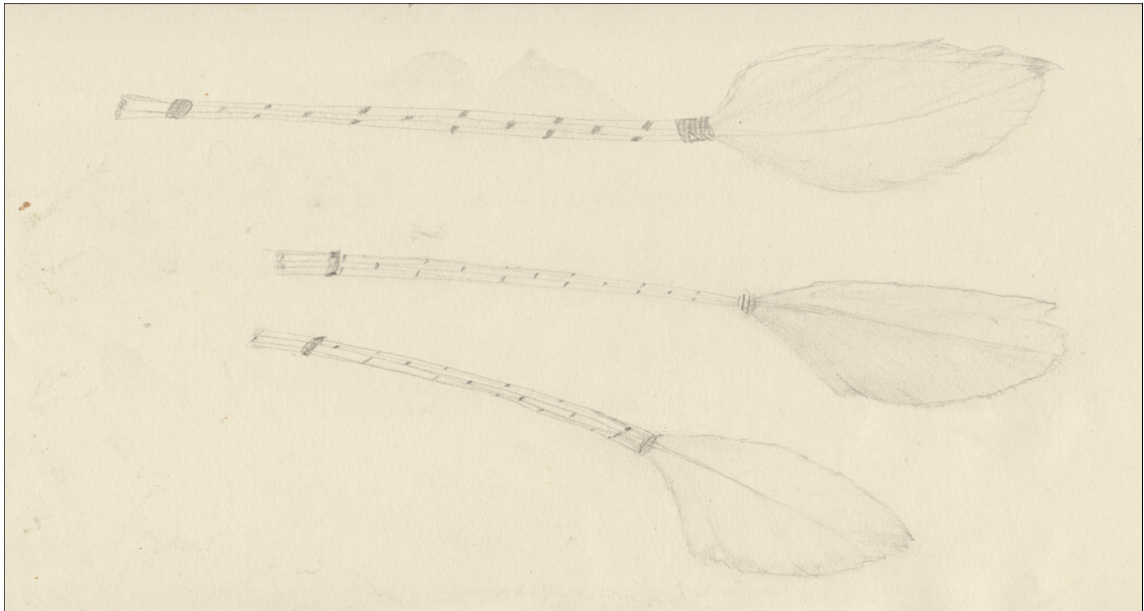
K podzimu neodmyslitelně patří podzimní ohníčky, které se dělaly na polích po sklizni brambor. Naneslo se suché chrastí, suchá bramborová nať a vše se zapálilo. Když se oheň zapaloval, platilo pravidlo, že všichni museli být úplně zticha, aby prý oheň snadněji chytil. Někdy se okolo ohníčku skákalo nebo se všichni vzali za ruce a okolo ohně tancovali. Pak přinesli z pole brambory, dali je do žhavého popela a upekli je.

Výroba draků

Pouštění papírových draků patří již mnoho let mezi oblíbené zábavy malých i velkých. Také ve školkách patří výroba draků k vyhledávaným činnostem. Můžeme využít skupinové práce, kdy se všechny děti podílí na výrobě společného draka nebo jako činnost jednotlivců, kdy si každý vyzdobí svého malého draka, kterého pak můžeme zavěsit do prostoru třídy.

Husí peří

Peří lze využít k různým činnostem. Dětem v předškolním věku můžeme přiblížit vázání papěrek, které maminky využívají v kuchyni na potírání pokrmů. Peří lze využít i při výrobě zvířátek, kdy se peří zapichuje do brambor či kaštanů.

Obrázek č. 5 – mašlovačky

2.1.4 Zima

Symboly zimy

Jmelí

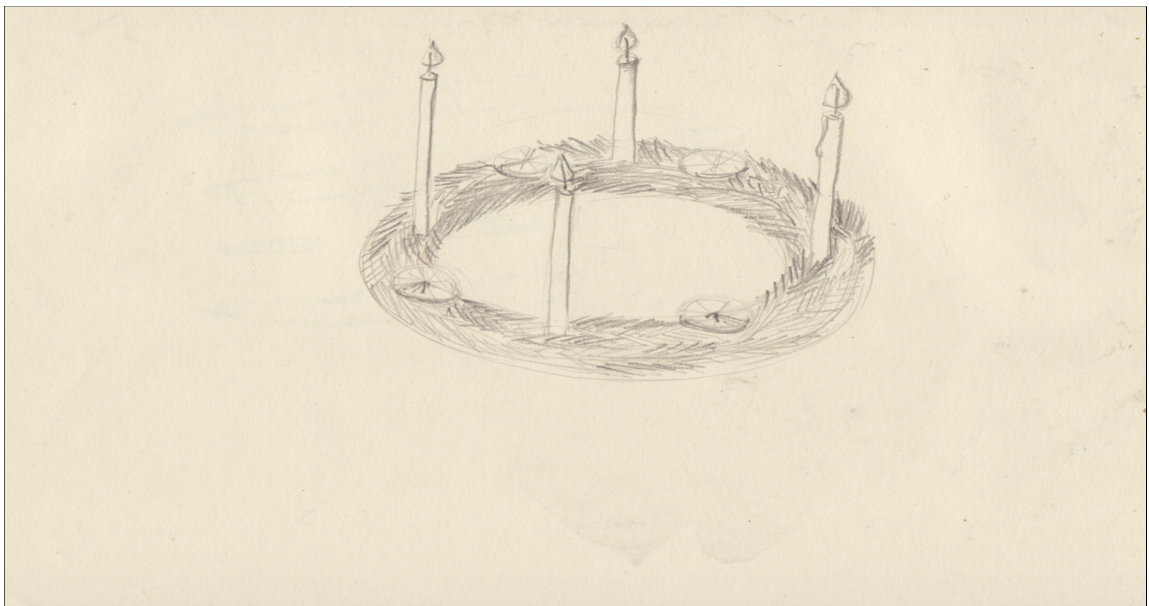
Jedna z legend praví, že jmelí kdysi dávno rostlo jako strom. Z jeho větví Josef vyřezal kolébku pro Ježíška. Po třiatřiceti letech tento strom porazili Římané a z jeho kmene vyrobili kříž, na kterém ukřižovali Ježíše. Jmelí nechybí o Vánocích většinou v žádné domácnosti. Čím více má na větvičce bílých bobulek, tím větší štěstí čeká domácnost, ve které je umístěna. (BESTAJOVSKÝ, 2008)

V mateřské škole můžeme využít vycházky a pokusit se najít strom, na kterém právě jmelí roste.

Adventní věnec

Věnec byl symbolem věčného života, jeho kruhový tvar vyjadřoval jednotu společenství lidí s Bohem. Strojení adventního věnce patří k velmi oblíbeným vánočním zvykům. Adventní čas začíná čtvrtou nedělí před Vánoce, proto se počet svíček na adventním věnci ustálil na čtyři, z nichž každá symbolizovala jeden adventní týden. Postupné zapalování adventních svíček se stalo malou slavností téměř všech křesťanských rodin.

V mateřských školách jsou stále častěji využívána tvořivá setkání, kdy si mohou děti společně s rodiči vyrobit svůj vlastní adventní věnec.

Obrázek č. 6 – adventní věnec

Vánoční stromeček

Jako vánoční symbol se dostal stromeček do České republiky v 19. století z Německa. Stromeček si mohly dovolit jen zámožnější rodiny. V minulosti se nejdříve používaly jedličky, později je nahradily pro svou snazší dostupnost smrčky a borovice. (BESTAJOVSKÝ, 2004)

„Podle jedné verze sahá tradice vánočních stromků až do pohanských dob. V Německu prý pohané uctívali dub. Po příchodu křesťanství chtěli i nadále uctívat strom, a tak kněží navrhli jehličnany – kvůli jejich trojúhelníkovému tvaru, kde každý

vrchol představoval vánoční „Trojici“ – Otce, Syna a Ducha svatého.“ (DEARY, 2003, s. 79)

Dříve se vánoční stromeček zdobil suchým ovocem, jablky, ozdobami ze slámy, vlašskými ořechy či háčkovanými předměty.

S dětmi v mateřské škole můžeme použít výrobu ozdob z pomerančových sušených plátků, které ozdobíme badyánem, hřebíčkem nebo různými druhy oříšků. Ve třídě si pak mohou děti společně ozdobit vánoční stromeček, který místnost krásně provoní.

Lodičky

Pouštění lodiček má mnohem více významů, než jen jaký kdo bude mít život, jak se nejčastěji tento zvyk vykládá. Zásadní podmínkou je, že si každý svou „lodičku“ z ořechové skořápky musí vytvořit sám. Ve chvíli, kdy ji vypustí na vodu a zapálí svíčku, položí jakoukoliv otázku týkající se vztahů, financí nebo zdraví.

Lodička zůstane u břehu: žádné výrazné změny v životě

Točí se v kruhu: značí bezradnost, nejasné východisko

Potopí se: veškerá snaha cokoliv zlepšit je marná

Dopluje k druhému břehu: splní se vše, co si budeme přát

Krájení jablek

Jablíčko se musí překrojit napůl. Pokud uvidíme hvězdičku, navíc bez překrojených jader, budeme další rok plni zdraví a síly. Překrojená jádérka nebo dokonce křížek značí zdravotní problémy nebo úraz.

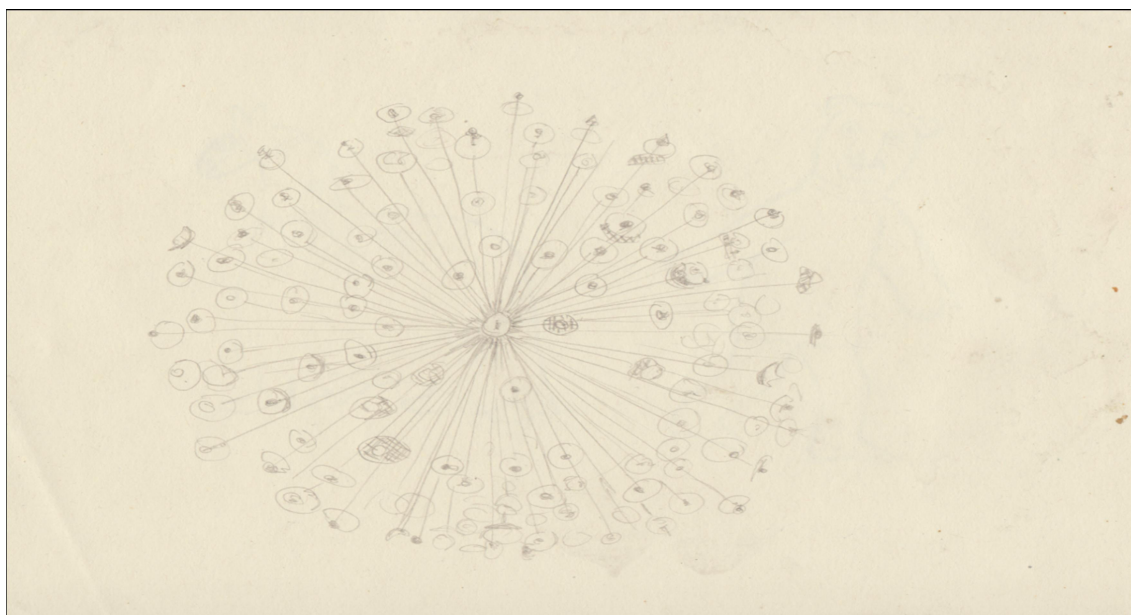
Jablko a zápalky

Tato tradice je využívána především tehdy, kdy si žena/dívka vybírá mezi několika nápadníky. Do jablka zapíchněte tři zápalky, kdy každá z nich představuje jednoho vyvoleného. Ta, která pak hoří nejdéle, označuje toho „pravého“.

Polaz

Polaz je vánoční dekorace, která symbolizuje slunce nebo světlo, jež vchází do našich domovů. Název vznikl ze staročeského slovesa polaziti, což znamená chodit po koledě.

Výroba je velice jednoduchá a zvládnou ji i děti v mateřské škole. Stačí sušené ovoce, oříšky či barevné mašličky, polyesterová menší koule, mech a dřevěné špejle. Koule obalíme mechem, na špejle napícháme ovoce a ty pak zapichujeme do koule po celém jejím obvodu. Pak už stačí kouli jen zavěsit.

Obrázek č. 7 – polaz

Lití olova

Plíšky olova se taví nad plotnou (je třeba dbát výšinou pozornost na bezpečnost), a pak se rychle vlijí do nádoby se studenou vodou. Jakmile olovo ztuhne, můžeme ho vyndat a pozorně prozkoumat tvar.

Čtverec – harmonický život, pohoda

Květina – láska a rodinné štěstí

Uzavřený kruh – výrazný finanční zisk, odměna

Dva kruhy navzájem propojené – svatba, zasnoubení

Strom – dlouhý život

Had – zrada, ublížení

Tuto tradici můžeme dětem přiblížit pomocí lití vosku. Zapálíme širší svíčku, necháme chvíli hořet, a pak do mísy se studenou vodou pomalu lijeme tekutý vosk.

2.2 Náměty k využití her v mateřské škole

„Prostřednictvím hry dítě poznává svět. Ve světě hry, tj. ve světě symbolů, fantazie, snů a přání, uspokojuje své potřeby, vyjadřuje samo sebe, rozvíjí svůj intelekt, tvořivost, projevuje emoce, socializuje se.“ (SUCHÁNKOVÁ, 2014, s. 7)

Hra, která přirozeně a postupně rozvíjela pohybovou koordinaci, se beznadějně vytrácí. Na každém volném plácku parta kluků čtala s míčem nebo hrála kuličky, později čáru. Děvčata měla zase „školku“ s míčem a švihadlem. Malé děti se opičily po velkých a postupně zvládaly čím dál těžší prvky a delší sérii, než udělaly chybu.

Hračky našich babiček a prababiček se lišily od těch dnešních zejména materiálem. Zatímco dnes je nejvíce používán plast, dříve se využíval pouze materiál přírodní, a to především dřevo a látka. Děvčata uměla z kousku hadříku vytvořit jednoduchou panenku, chlapcům stačil nůž zavírák, kousek dřeva, větvička nebo korková zátka a za chvíli měli houpacího koníka, vrbovou píšťalku nebo lodičku z kůry. K zábavě jim také postačila káča ze dřeva či hliněné kuličky.

Dříve děti pásaly husy, kozy, krávy, ovce či koně. Čas si krátily různými hrami. S mnohými z nich se setkáváme dodnes. Bohužel dnešní děti upřednostňují zábavu u počítače nebo telefonu a pohybovým hrám se spíše vyhýbají. Kouzlo přírody tak sledují pouze za okny svých domovů. Je na nás dospělých ukázat dětem, jak mohou využít volný čas.

Mezi velice oblíbené hry patří hry s vodou (vylévání, přelívání, stříkání), s pískem (bábovičky, sypání, nabírání, stavění), s blátem, sbírání přírodního materiálu (šišky, větvičky, kamínky, jeřabiny, tráva). (SUCHÁNKOVÁ, 2014)

Metlový

Děti utvořily zástup a každý chytil předcházejícího za boky. První hráč měl v ruce koště a vedl celý zástup. Koštětem se snažil zasáhnout posledního hráče, který mu uhýbal. Zástup se tak pohyboval jako had. (ŠOTTNEROVÁ, 2006)

Na žaby

Hra naznačovala skákání žáby, hrála se ve dvojicích. Nejčastěji hrávali chlapci, kteří se k sobě obrátili zády, zaklesli se rukama za lokty a v mírném podřepu pak poskakovali.

Hra s míčem

Míč byl velice oblíbený. Ať už šlo o házenou nebo čutanou. Nešlo však o míč, na jaký jsme zvyklí dnes. Chlapci si míč zhotovili z kravských chlupů nebo namotali barevné vlněné nitě. Takto vytvarovanému předmětu říkali různě: pucka, poček, habáň, bole, bájka a jinak.

Na zvon

Hráči se postavili vedle sebe do kruhu. Jednoho z nich zvolili jako „srdce zvonu“, které bylo uprostřed kruhu. Hráč měl ruce připaženy k tělu a musel zůstat toporně stát. Ostatní hráči si ho přehazovali z jedné strany na druhou. Pokud se „srdci“ podařilo některého z hráčů vyrazit, vyměnil si s ním místo. (ŠOTTNEROVÁ, 2006)

Trefovačka

Děti si společně postavily sněhuláka a místo koštěte mu daly jen hůl, na kterou pověsily klobouk. Úkolem hry bylo co nejrychleji srazit klobouk na sněhulákově holi.

Zimní hadi

Jako had byla určena hůlka asi půl metru dlouhá, ozdobená různými ornamenty. Hřištěm býval zamrzlý rybník, na kterém se vyznačila a od sněhu očistila dráha. Každý se postupně snažil po zamrzlé ploše co nejdále poslat svého hada. Had, který byl nejdále, vyhrál. (BESTAJOVSKÝ, 2008)

Bludný kořen

Děti si na zem pomocí křídý vytvořily 9 kruhů. Jeden byl velký a uprostřed. Dalších osm bylo menších a byly kolem velkého kruhu. Každý kruh měl svou barvu. Děti si určily toho, kdo představoval „bludný kořen“, tj. hráče matoucího pocestné. Bludný kořen zavolal jednu z osmi barev, všechny děti se snažily co nejrychleji přemístit do kruhu zvolené barvy. Kdo běžel špatným směrem, ze hry vypadl. Koho se dotkl bludný kořen, stával se on bludným kořenem.

Čáp ztratil čepičku

Jeden z hráčů byl vyvolávač a postavil se do středu ostatních hráčů, kteří okolo něj utvořili kruh. Pak hlasitě zvolal: „Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku jakou?“ a ukázal na nějakého hráče, který musel rychle zvolit libovolnou barvu. Poté musel každý z hráčů co nejrychleji najít předmět obsahující určenou barvu a rychle se jí chytit. Hráč, kterému se to podařilo jako poslednímu, se stával příštím vyvolávačem.

Přetahování lanem

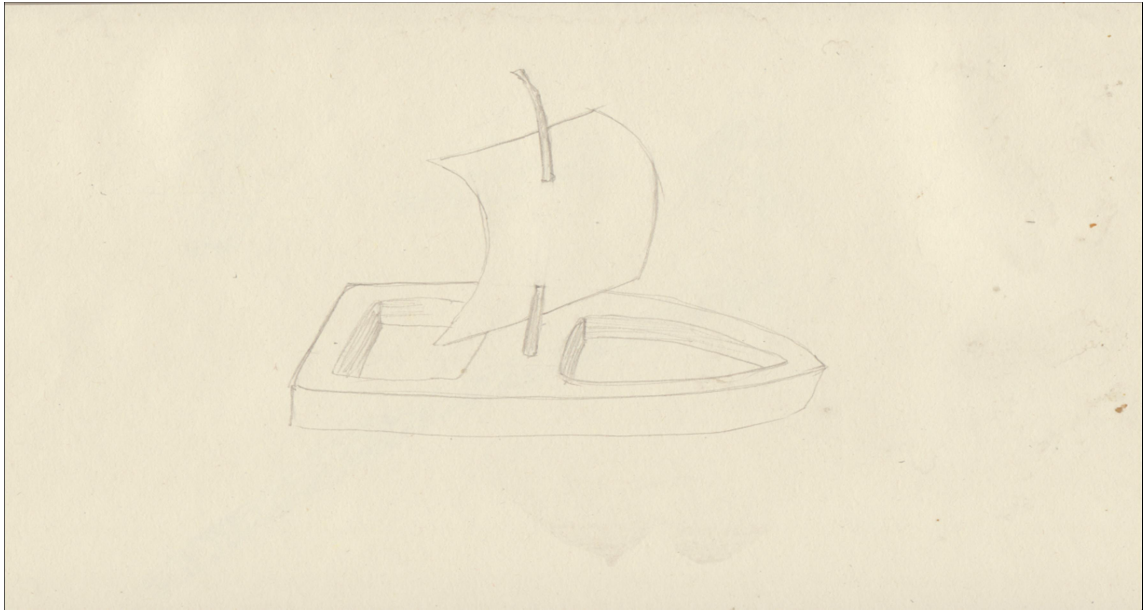
Děti se rozdělily na dvě stejně početná družstva. Uchopily lano, které muselo být dostatečně dlouhé, aby uprostřed mezi hráči zůstal volný prostor alespoň 3 metry. Ve středu lana byla uvázána stužka. Na zemi se vyznačily tři souběžné čáry, které byly od sebe vzdálené 1,5 metru. Při startu se první hráči postavili na krajní čáry. Vyhrálo to družstvo, které přetáhlo soupeře tak, aby barevná stužka překročila krajní čáru.

Hra na pikolu

Děti si zvolily hráče, který začal pikat. Ten většinou pikal po deseti do sta nebo po jedné do dvaceti. Hráči se mezitím utíkali schovat. Když hráč dopikal, zvolal hlasitě: „Před pikolou, za pikolou, nikdo nesmí stát nebo nebudu hrát. Už jdu!“. Pikání skončilo a hráč mohl začít s vyhledáváním schovaných dětí. Pokud zahlédl některé z dětí, běžel k pikole a zavolal: „Deset, dvacet Pepa!“. To samé mohl udělat hráč, který byl schovaný. Hra končila, když byli objeveni všichni schovaní hráči.

Lodička z kůry

Pro výrobu klasické lodičky používaly děti kůru z téměř každého spadlého stromu. Nejvhodnější byla kůra z borovice. Pomocí nožíku vytvarovaly jednoduchou lodičku. Uprostřed vydlabaly malou jamku, do které zasunuly rovnou větvíčku. Na ni pak připevnily kousek papírku, který představoval plachtu. Pak už jen stačil potůček či malý rybníček a o zábavu bylo postaráno.

Obrázek č. 8 – loď z kůry

Čamrdy

Děti si shromažďovaly různé barvy knoflíků, se kterými hrály velmi jednoduchou hru. Jeden z hráčů přikryl svými dlaněmi čamrdy položené na stole a druhý předkládal na stůl své čamrdy, které pokládal rubem nebo lícem. Pokud se čamrdy po odrytí lišily, náleželi hráči, který čamrdy zakryl a pokud se shodovaly, náležely hráči druhému.

Závod s bramborou

Děti si vyznačily na zemi trasu, po které pak pomocí klacíku kutálely bramboru do cíle. Tato hra byla velice jednoduchá a využívána právě při sklizni brambor.

Kuličky

Tato hra byla velmi oblíbená. Používaly se kuličky hliněné nebo skleněné. Hráči se mezi sebou domluvili, o kolik kuliček budou hrát. Aby nedocházelo k hádkám, měli hráči své kuličky barevně odlišeny. V zemi se vyhloubil patou důlek. Každý si připravil své kuličky a ze vzdálenosti asi 7 metrů, označených čarou, hodil podle vylosovaného pořadí své kuličky. Snažil se jednu po druhé hodit co nejbliže k důlku. Když byly všechny kuličky odházené, hra pokračovala cvrnkáním. Kdo byl nejbliže k důlku, ten začal. Kuličku jednu po druhé cvrnkal do důlku. Pokud se netrefil do důlku, pokračoval další hráč. Hrál se do té doby, dokud nebyly všechny kuličky v důlku.

Obrázek č. 9 – kuličky

Fazole

Hráči si mezi sebe rozdělili stejný počet fazolí. Pak se snažili ze stejného místa zasáhnout na zemi vyznačenou čárou. Komu fazole přelétla čárou, byl mimo hru. Kdo se nejvíce přiblížil čáře, vyhrál.

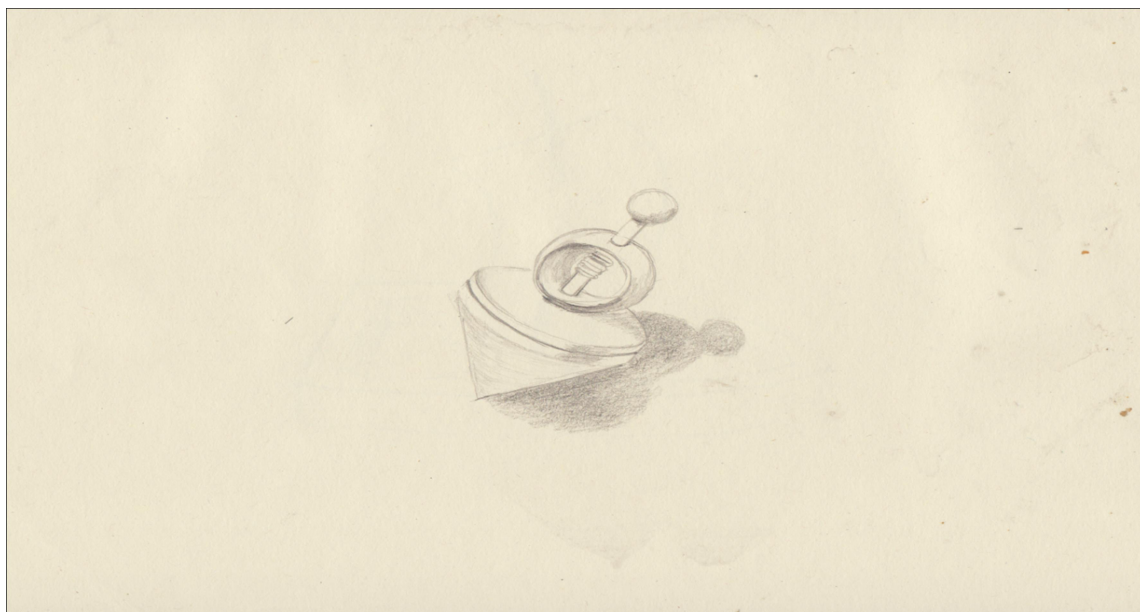
Kolo – obruče

Velmi oblíbenou zábavou bylo pohánění obruče ze džberu dřevěnou hůlkou. Obruče musely být opravdu kulaté. Pravá obruč se musela především ukrást

z nějakého sudu doma nebo u sousedů. Hra vyžadovala obratnost a hbitost v úderu, aby kolo příliš neutíkalo od klepajícího hocha a mohl v běhu stačit. Pohánění obruče nebylo jednoduché. Obruče měly náklonost běhat do kolečka, proto bylo třeba řádného třískání, aby obruč běžela vpřed. Pokud neměly děti možnost obručí, postačil ráfek od kola. Hra byla využívána především chlapci.

Káča

Káča se říkalo malému válečku, který byl od poloviny zašpičatělý. Na špičce byl kovový cvoček. Horní část měla zářezy pro provázek, který se na káču namotal. Káča se položila na zem, uchopila se ze shora a prudce se trhlo za provázek. Cílem této zábavy bylo co nejdéle udržet káču v rotaci. Ke káče patřil bič, který ji udržel co nejdéle v rotaci.

Obrázek č. 10 – káča

2.3 Plán integrovaného celku

MASOPUSTNÍ RADOVÁNKY CESTOU SEM A CESTOU ZPÁTKY

Charakteristika celku:

Každý z nás je jedinečný. Někdo malý, někdo velký, někdo kluk a někdo holka. Jedno ale je tu stejné. Člověk na člověka kouká. Na chvíli se zastavíme, vpustíme k nám masopust, masky sobě vyzkoušíme, každý má svůj vlastní vkus. Chceš být medvěd nebo liška? Můžeš být i malá myška. Chytíme se za ruce, sobě zazpíváme, užijeme si velice, protože se rádi máme.

Časový rozsah: 2 týdny

Předpokládaným východiskem:

- bude poznání sebe sama a toho druhého
- bude zamýšlení nad tím, čím bychom chtěli být (maska, povolání), ať už zvířetem nebo zedníkem
- bude rozvíjení samostatného myšlení
- bude vlastní zážitek z dětského masopustu plného masek a veselí
- bude naslouchání a vnímání příběhu
- budou říkadla a pohádky z lesa a okolí, pohybové hry
- budou seznámení s tradičními maskami z masopustu

Cíle:

- vzájemné seznámení a opakování svého jména a jména svých kamarádů
- respektování, že je každý jiný, že každého zajímá něco jiného
- uvědomování, co máme společného a v čem se lišíme (třeba i od zvířátek)
- poslech a porozumění příběhu
- pomoci slabšímu a porozumět druhému
- seznámit se se svým tělem (proč máme dvě nohy a dvě ruce)
- seznámit děti s tradičním masopustem, se základními maskami

Výstupy:

- pojmenovat a popsat své kamarády, přirozeně komunikovat
- pojmenovat své záliby, vyslechnout co se líbí někomu jinému
- pojmenovat rozdíl mezi člověkem a zvířetem (dvě nohy x čtyři nohy), vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech
- převyprávět jednoduchý příběh
- udržovat dětská přátelství, pomoci druhému
- zvládat popsat své tělo, porozumět základním potřebám (zima x obléci se, slunce x ochrana)

Očekávané kompetence:

- dítě ví, jak se jmenuje, slyší na své jméno, zná jména ostatních dětí, umí oslovit paní učitelku
- dítě dokáže popsat své záliby, oblíbené zvířátko, oblíbenou barvu, oblíbenou hračku
- dítě ví, že lidé ani zvířátka nejsou stejní, dokáže poznat základní odlišnosti
- dítě dokáže pozorně poslouchat příběh a vyprávět o něm
- dítě ví, že každý občas potřebuje pomoci, že jsme někdy smutní a někdy veselí, že se nikomu neublíží
- dítě ví, co potřebuje naše tělo, co je zdravé a co naopak škodí, jak se máme chovat ve školce, venku či v lese
- dítě dokáže popsat základní masky masopustu, proměnit samo sebe za nějakou masku

Dílčí témata:

Masopust

O Koblížku

Čáry máry včelí med, v „cokoli“ se změním hned

Okolo Třeboně

Máme ve školce karneval

Masopustní veselí, legračně nás promění

Jak to bylo dřív

2.4 Realizace celku

Příběh: Masopust (Kamila Sojková)

Maminka smažila šišky. Už jich byla na stole plná mísa. Bratr si vzal do každé ruky jednu a běžel na náves. Budou prý chodit maškary.

Andulka by se také ráda šla podívat, ale bojí se kozy a medvěda. Stojí jen u vrat a hledí na silnici. Najednou zaduněl buben a zavýskla trubka. Maškary jdou.

Je to řada muzikantů a strakatých panáků, kolem kterých skákají a křičí děti. Andulka se honem utíká schovat do světnice, ale maškar už je plný dvůr, už se hrnou dovnitř.

Žid rozkládá před maminkou tkanice a hrnky a nutí ji, aby něco koupila, řezník v kostkované kacabajce tahá tatínka do stáje, aby mu něco prodal, bába s nůši chce vajíčka, koza běhá sem tam a bečí, až uši zaléhají.

Andulka se schovala za postel, ale švec ji vytáhl.

„Spravím ti boty, máš rozbité“.

Zvedl jí nohu a kladívkem zaklepal na patu.

Všechno je veselé, světnice je plná smíchu a křiku.

Andulka už se nebojí. Když se však do světnice přihnul veliký medvěd, honem se zase schovala. Medvěd kráčí po zadních, předníma plácá, brumlá, pod chlupatýma ušima se mu směje lidský obličej. Točí se a rozhlíží – uvidí tu malou za skříní?

Viděl, ale místo ke skříní kráčí k plotně, nahlíží do hrnců, otvírá troubu. Maminka ho plácá, ale nic naplat. Voňavá pečínka s křupavou kůrkou už je v babině nůši, putují tam i všechny šišky a medvěd se ještě rozhlíží, kde by co našel. Maminka však chytila koště – a už se všichni sypou ven. I medvěd utíká.

Muzikanti zase hrají a maškary se s křikem a smíchem hrnou do sousedního domu.

Inu – je masopust.

(Tomík a Andulka)

Práce s příběhem:

- co je to strach, bát se?
- koho se bála Andulka?
- co chce bába s nůší?
- co nebo kdo nás dokáže rozesmát?
- komu chtěl švec spravit boty?
- čím maminka vyhnala maškary ven?

Pohádka: O Koblížkovi – Dramatické ztvárnění pohádky

Nejprve dětem pohádku převedyprávíme nebo přečteme. Je vhodné si o příběhu povídat a rozvíjet diskusi. Děti se mohou zamyslet, jak jinak by mohl ještě příběh skončit. Pohádku si můžeme dramaticky ztvárnit. Děti mohou vymýšlet další zvířátka, která Koblížek potká. Mohou také vymyslet jiné přednosti Koblížka. Koblížek může zvířátkům zatancovat, udělat dřep apod.

Hra:

Čáry, máry včelí med v „cokoli“ se měním hned:

Tuto hru lze využít k mnoha tématům. Masopust je jedním z nich. Učitelka se stane kouzelníkem, který dokáže proměnit děti v cokoli. Například v době masopustu na různá zvířátka, která se často objevují v masopustním průvodu. Stačí děti začarovat jednoduchým zaklínadlem „Čáry, máry včelí med, v medvěda se měním hned.“ Děti se změní v medvědy, bručí a prochází se po třídě. Nesmíme je ale zapomenout odčarovat zpět do světa lidí. „Čáry, máry je tu školka, ty jsi kluk a ty jsi holka!“ A pokračujeme dalšími zvířátky.

Píseň:

Okolo Třeboně

Okolo Třeboně,
okolo Třeboně pasou se tam koně,
pasou se tam koně.

Dej kobylám to, ti povídám,
dej kobylám ovsa.

A když se napasou
a když se napasou, domů mě povezou,
domů mě povezou.

Dej kobylám, to ti povídám,
dej kobylám ovsa.

Báseň:

Máme ve školce karneval

Milena Lukešová

Haló, pane Karnevale,
račte dále, račte dále.

(dlaně přiložíme k ústům a voláme)

Všecko máme
na míru

(přiložíme dlaně k sobě a postupně je oddělíme od sebe co nejdál)

z krepového

papíru.

(dlaněmi předvádíme vlny na moři)

Princezny tu

vzduchem vlají,

(delšími poskoky a máváním rukou předvádíme víly)

motýli se

třepetají,

(pokrčíme ruce v loktech a máváme)

cupy dupy,

cupy dupy,

(střídáme špičky a celá chodidla)

dupou na ně

čerti s chlupy.

(vyplázneme jazyk a ukazováčky naznačíme rohy)

A k tomu nám

krásně vříská

(otevřeme ústa a děláme, jako kdybychom křičeli, zároveň se otáčíme dokola)

disko hudba

dyskodyska.

(každý poskakuje podle svého)

Není při ní

slyšet Kubu –

(přiložíme dlaně na uši)

je bubák

a dělá bubu.

(dřepneme na bobek, střídáme pěsti s nataženými prsty)

A já jsem s hůlkou

kouzelnice,

(běháme dokola a čarujeme s hůlkou)

Veronika je

slunečnice.

(natáhneme ruce k nebi a pořádně se protáhneme)

všichni vás zvem

hej, hej, hej

(máváme rukama k pozvání)

na maškarní

rej.

(všichni se rozběhneme a tancujeme)

(Klára a skorodům)

Masopustní veselí, legračně nás promění:

Každé zpestření běžného dne, je pro děti výzvou, kterou přijímají s nadšením. Holčičky se rády převlékají za princezny, kluci zase za kovboje. Každému můžeme dát prostor, aby si vybral jakoukoli masku. Prožijeme s dětmi masopustní karneval plný radosti, přátelství a zábavy.

Jak to bylo dřív:

Když navštíví děti své prababičky, často se ptají na vystavené či stále používané věci, se kterými se doma nesetkají. V mateřské škole máme příležitost tyto věci nebo zapomenuté činnosti připomenout. Pokud máme možnost, bylo by dobré

tehdejší věci porovnat s dnešními. Tam, kde to není možné, přiložíme obrázek. Děti se mohou pokusit dvojice přiřadit. Tuto činnost můžeme rozdělit do více dní. Po přiřazení dvojic máme možnost dále rozvíjet diskusi. Děti si mohou některé věci sami vyzkoušet.

Tuto činnost lze dále rozvíjet různými kulturními a sezónními akcemi jako **Klátovec** – umělecký kovář, **Horní Dubenky** – Chadimův mlýn – objekt mlýna je rozdělen do několika částí, z nichž mlýnice je upravena jako mlynářské muzeum, **Horní Dvorce** – Statek Horní Dvorce – je sídlem podnikání rodinné firmy, hlavním projektem je sýrárna na ovčí a kravské sýry. **Telč** – Panský dvůr – nabízí pestrý program pro každou příležitost. Jsou zde zajímavé expozice (lesnictví, rybníkářství, život na panství, hospodářské stroje), **Telč** – Muzeum techniky – nabízí nevšední podívanou, kde se mohou děti mimo jiné seznámit s hračkami, kočáry a věcmi denní potřeby našich babiček. **Žirovnice** – Špýchar – je zde uvedena expozice venkovských tradic a řemesel.

Příklady:

LUCERNA (PETROLEJKA) – STOLNÍ LAMPIČKA

MAŠLOVAČKA Z PEŘÍ – MAŠLOVAČKA SILIKONOVÁ

VALCHA – AUTOMATICKÁ PRAČKA

VAŘEČKA – ROBOT

ŽELEZNÁ ŽEHLIČKA NA KAMNA – NAPAŘOVACÍ ŽEHLIČKA

SLAMNÍKY – MOLITANOVÉ MATRACE

PERO S NÁSADKOU (INKOUST, KALAMÁŘ) – PERO (TORPÉDO), PROPISOVACÍ TUŽKA

SPORÁK (KAMNA) – INDUKČNÍ, PLYNOVÁ, ELEKTRICKÁ DESKA

OBLOUKOVÁ PILA – MOTOROVÁ PILA

VODA (DONÁŠENÍ VODY- STUDNA) – VODOVODNÍ POTRUBÍ (KOHOUTEK)

SUCHÝ ZÁCHOD – SPLACHOVACÍ ZÁCHOD

KONĚ (DOPRAVA, HOSPODÁŘSTVÍ) – AUTO, TRAKTOR
MLÍČNÍK (UCHOVÁNÍ POTRAVIN V CHLADU) – LEDNICE
CEP – KOMBAJN
NATÁČENÍ VLASŮ NA PAPÍRKY – ELEKTRICKÁ KULMA
TOPENÍ (KAMNA) – ÚSTŘEDNÍ TOPENÍ (PLYN, ELEKTRIKA)
KÁVOMLÝNEK – ELEKTRICKÝ MLÝNEK
HODINY (KUKAČKY NATAHOVACÍ) – HODINY NA BATERII
VÁHA (ZÁVAŽÍ) – DIGITÁLNÍ VÁHA
HMOŽDÍŘ – MLÝNEK (BATERIE)

2.5 Evaluace

Děti se seznámily se základními zvyky a tradicemi v jejich okolí. Naučily se rozlišovat roční období podle svátečních dní, podle používaných tradic. Naučily se samostatně vyhledávat nové informace v knihách a časopisech. Rozvíjela jsem jejich fantazii, kreativitu, estetické cítění, empatii, spolupráci v kolektivu, samostatné uvažování, úctu a lásku k přírodě.

Děti se setkaly s hodnotami jako láska k druhým, laskavost, štedrost a poctivost. Děti měly dostatek času na práci. Rozvíjela jsem u dětí samostatné myšlení, hledání nových možností, vyjádření vlastních názorů.

Děti měly možnost samostatné volby různých činností. Každý si mohl vyzkoušet a ověřit, jak fungují věci dnešní a minulé. Setkaly se s tehdejšími hračkami a hrami, které využily a dále mohou využít. V dramatickém ztvárnění měly možnost uvažovat a vcítit se do různých postav či zvířat. Naučily se hledat různé možnosti, jak například jinak ztvárnit vyprávěný příběh. Děti měly možnost využít přírodní materiál. Seznámily se s jeho využitím. Vyzkoušely si práci s peřím - draní, vázání mašlovaček, použití peří (čelenka nebo jako šperk). Pokusily se uplést velikonoční pomlázku a velikonoční dekoraci.

Příjemná byla celková atmosféra. Děti měly veliký zájem vše si vyzkoušet. Velice se pobavily u masopustního karnevalu, kdy si každý vytvořil svou masku. Zábavné bylo pro děti i dramatické ztvárnění pohádky, vymýšlení jiných možností příběhu, maskování či role.

Nepodařilo se uskutečnit všechny plánované aktivity v přírodě, a to z důvodu nepříznivého počasí. Nepodařilo se mi také sehnat všechny mnou vybrané věci, které používaly babičky či prababičky. Využili jsme proto knihy a obrázky.

ZÁVĚR

Záměrem bakalářské práce bylo přiblížit dětem v Mateřské škole Kaliště základní lidové tradice a zvyky. Nejprve jsem se zaměřila na seznámení s těmito tradicemi, a poté základním symbolům a hrám. Vše v rámci ročního období. Přehled jsem se snažila zpracovat přehledně a jednoduše.

V další části práce jsem se věnovala integrovanému celku na téma masopust. Děti si vyzkoušely různé tradice, které souvisely jak s masopustem, tak s činnostmi z doby minulé. K některým zvykům jsem se snažila vytvořit nabídku možného zpracování v mateřské škole.

Po celou dobu mé práce jsem spolupracovala se seniory, kteří si rádi zavzpomínali na dobu jejich mládí. Bylo velice úsměvné, když začali komentovat jejich volně trávený čas. Jak málo stačilo k pobavení a zábavě.

Cílem mé práce bylo nenásilnou formou děti přenést do dob jejich prababiček, kdy v životě hrály roli úplně jiné hodnoty než dnes. Lidé na sebe měli více času, více si naslouchali, více souzněli s přírodou, společně prožívali strasti i slasti. Pro ověření tohoto projektu jsem použila metodu pozorování. Děti byly velice zvědavé a nápavité. O každou nabídnutou činnost jevily veliký zájem. Nejpřekvapivější zjištění bylo pro děti draní peří a jejich využití. Tato činnost byla velice obtížná v rámci úklidu a spolupráce, ale nakonec se vše vydařilo. Moc mě potěšil zájem učitelek o zařazení této činnosti do vzdělávacího programu (samozřejmě s ohledem na alergiky).

Má bakalářská práce pro mne byla velice přínosná a dá se říci „srdcová“. Připomněla jsem si tradice, které jsem prožívala spolu se svou babičkou a dědou. Ti už se mnou bohužel být nemohou, ale touto cestou jsem se s nimi opět „setkala“ a mohla zavzpomínat na krásné dětství.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BESTAJOVSKÝ, Martin. *Velká kniha lidových obyčejů a nápadů pro šikovné ruce*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1974-7.

BESTAJOVSKÝ, Martin. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce JARO*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0160-6.

BESTAJOVSKÝ, Martin. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce LÉTO*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0315-3.

BESTAJOVSKÝ, Martin. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce PODZIM*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0415-X.

BESTAJOVSKÝ, Martin. *Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce ZIMA*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0476-1.

DEARY, Terry. *Děsivé Vánoce*. Praha: EGMONT ČR, 2003. ISBN 80-7186-916-3.

DENIS, Jerry. *Když padají trakaře*. Praha: Brána, 1999. ISBN 80-7243-033-5.

FLOREC, Václav. *Masopustní tradice*. Brno: Blok, 1979. Edice Lidová kultura a současnost.

FLOREC, Václav. *Vánoce v české kultuře*. Praha: Vyšehrad, 1988.

FROLCOVÁ, Věra. *Velikonoce v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2001. ISBN 80-7021-503-8.

HERYNEK, Petr. *České Vánoce*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0760-8.

OPRAVILOVÁ, Eva a GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-703-9.

SKOPOVÁ, Kamila. *Hody půstky masopusty*. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-46-0.

SKOPOVÁ, Kamila. *Velikonoční svátky o století zpátky*. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-38-9.

- SMOLKOVÁ, Táňa. *Slavíme s dětmi svátky*. Brno: TeMi CZ, 2009. ISBN 978-80-87156-40-7.
- SUCHÁNKOVÁ, Eva. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Jaro*. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 978-80-7346-074-7.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Léto a podzim*. Olomouc: Rubico, 2006. ISBN 80-7346-066-1.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Zima*. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-059-9.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Velikonoce*. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-018-1.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Vánoce*. Olomouc: Rubico, 2004. ISBN 80-7346-033-5.
- ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Slavíme s dětmi*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-104-1.
- TOUFAR, Pavel. *Český rok na vsi a ve městě*. Třebíč: Akcent, 2004. ISBN 80-7268-276-8.
- TRNKOVÁ, Klára. *Velikonoční koledy zvyky a obyčeje naší babičky*. Praha: STUDIO trnka, 2009. ISBN 978-80-87209-17-2.
- VAVŘINOVÁ, Valburga. *Malá encyklopedie Vánoc*. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-85983-81-8.
- VELEBNÁ, Eva. *Lidové zvyky a obyčeje v křesťanském roce*. Úvaly u Prahy: Albra, 1996.
- VOKOLEK, Václav. *Český rok*. Praha: Plus, 2011. ISBN 978-80-259-0059-8.
- ZEMANOVÁ, Mirka. *Na hromnice o hodinu více*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2576-2.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Velikonoční pomlázka.....	23
Obrázek 2 – Velikonoční dekorace.....	24
Obrázek 3 – Vrbová píšťalka.....	25
Obrázek 4 – Svatojánský věneček.....	26
Obrázek 5 – Mašlovačky.....	28
Obrázek 6 – Adventní věnec.....	29
Obrázek 7 – Polaz.....	31
Obrázek 8 – Loď z kůry.....	36
Obrázek 9 – Kuličky.....	37
Obrázek 10 – Káča.....	38

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – draní peří

Příloha č. 2 – pouštění lodiček

Příloha č. 3 – hraní kuliček

Příloha č. 4 – pletení pomlázky

Příloha č. 5 - hrkání

Příloha č. 6 – výroba polaz

Příloha č. 7 – lití vosku

Příloha č. 8 – porovnání výrobků dnešní a minulé doby